

HELENE EHRIANDER OCH MARTIN
HELLSTRÖM (RED.)
**NYA LÄSNINGAR AV ASTRID LINDGREN
FÖRFATTASKAP**

Stockholm: Liber, 2015. Skrifter utgivna av Svenska barnboksinsti-
tutet, nr 134 (278 s.)

Nya läsningar av Astrid Lindgrens författarskap riktar sig i första hand till studenter inom lärarutbildningen, men också till dem som studerar litteraturvetenskap samt biblioteks-, media- och kommunikationsvetenskap. Boken förankras i ett läsdidaktiskt perspektiv, dels genom att hänvisa till grundskolans läroplan, dels genom de litteraturdidaktiska instuderingsfrågor för lärarstudenter som avslutar varje artikel. Ur läsdidaktiskt perspektiv framstår bokens avslutande bidrag "En drake, tre läsningar – sex steg i den didaktiska trappan" som mest konstruktiv. AnnaCarin Billings, Katarina Rejmans och Eva Söderbergs glasklara läsningar av *Draken med de röda ögonen* (1953/1980) ger tillsammans med den efterföljande litteraturdidaktiska analysen en informativ förebild för hur man kan arbeta med skönlitteratur oavsett stadium. De demonstrerade arbetssätten kan anpassas till såväl förskola som gymnasium.

Boken består av fjorton artiklar, där bokens redaktörer Helene Ehriander och Martin Hellström har bidragit med två vardera, och även Eva Söderberg medverkar med två. Artiklarna ger inblickar i en stor del av Lindgrens författarskap, även om *Pippi Långstrump*-trilogin (1945–48) återkommer i flera av texterna. I bokens inledning diskuteras bokens titel *Nya läsningar av Astrid Lindgrens författarskap* och redaktörerna ställer sig frågan: "Vad är det då som är nytt i den här antologins läsningar av Lindgrens texter?" Man pekar på att de "teoretiska perspektiven är nya" för Lindgrenstudiet och att motiv och karaktärer studeras med nytt fokus (16). Det mesta som behandlas har tidigare diskuterats av Vivi Edström och andra forskare, vilket framgår av hänvisningarna i artiklarna, men iakttagelserna förskjuts eller breddas.

I den inledande artikeln "Klassiker och bearbetningar i Astrid Lindgrens författarskap" belyser Helene Ehriander verkens klassikerstatus, purifierande adaptation (t.ex. n-ordet) och andra typer av bearbetningar. En intressant slutsats, som är väl värd att diskuteras vidare, är att det tycks vara de lindgrenska karaktärerna och deras upptåg som har fått klassikerstatus snarare än verken. Givande är Ehrianders komparativa studie av *Pippi Långstrump i Söderhavet* (1948) i förstautgåvan och som barnföljetong i veckotidningen *Allers*. I sin andra artikel "När 'Tigern i barnkammaren' blev *Barnen i djungeln*" analyserar Ehriander ingående hur Lindgren, som förlagsredaktör, kunde arbeta med ett manus för att det skulle passa in i hennes barnbokssyn. Ehriander visar, med utgångspunkt i såväl Lindgrens artiklar om barnbokstexten som tidigare forskning om Leif Krantz bok, hur texten förändrades. Analysen demonstrerar en förståelse för Lindgrens språkliga och barnpsykologiska estetik och skapar förväntningar på Ehrianders kommande arbete om Lindgren som förlagsredaktör. En genuin förståelse för Astrid Lindgrens språkvärld och barndomsetetik präglar också Eva Söderbergs "Varia. Lite av varje i Astrid Lindgrens text- och minnesvärld". Med utgångspunkt i den text Lindgren under sina realskoleår fick publicerad i *Vimmerby tidning*, och även här med Lindgrens syn på den barnlitterära texten som bollplank, diskuterar Söderberg i en ny läsart minnets betydelse för skapandet och för barndomssynen.

Tankar om den lindgrenska textens särart återkommer i flera av artiklarna, men jag saknar en mer preciserande diskussion. En del av denna särart utvecklas emellertid genom hennes förhållande till andras textvärldar och Lindgrenstextens förhållande till andra texter diskuteras med intertextuella och/eller dialogiska perspektiv främst i tre artiklar, även om synsätten också kan skönjas i andra. Åsa Warnqvist fördjupar i "'Under körsbärsträdet sitter Ann'. Dialogen med L. M. Montgomery i Astrid Lindgrens verk" sina tidigare studier av hur Astrid Lindgren i sina texter möter L. M. Montgomery. I den aktuella studien problematiserar Warnqvist Lindgrens förhållande till ett flertal texter från Montgomerys hand och menar att Lindgren utmanar och svarar på Montgomerys texter främst med en öppnare, mer tillåtande pedagogik. Eva Wahlström ställer Lindgren bredvid Ester Blenda Nordström och danskan Karin Michaëlis och visar att de använder liknande motiv, språkliga uttryck och tematik. Katarina Eriksson Barajas utreder styrkans funktion i *Pippi Långstrump* (1945) och diskuterar hur den understryker ett rättvisepatos, roar läsaren och skildrar förhållandet mellan Pippi och hennes far. Eriksson Barajas kopplar med intertextuell ansats Lindgrens skildring av starke

Adolf till beskrivningar av och bilder på den legendariske tyngdlyftaren Lois Cyr. De tre artiklarna ger insikten att ett intertextuellt förhållningssätt är fruktbart vad gäller Lindgrens text.

Styrka och makt är en återkommande tematik i Lindgrens författarskap och Corina Löwes artikel är en komparativ studie av maktstrukturer i böckerna om Mästerdetektiven Blomkvist (1946–53) och Martin Widmarks om barndetektiverna Lasse och Maja (2002–). Löwe visar övertygande hur maktstrukturer och kompetens har förskjutits från vuxna till barn. Även om Kalle och hans vänner löser fallen ges de inte den auktoritet och kompetens som Widmark ger åt sina två detektiver. Analysen av böckernas maktstrukturer medför att författaren också diskuterar genusstruktur och vuxenskildring. Löwes läsning gör skäl för epitetet ny läsning.

Lydia Wistisen diskuterar, i föredömlig dialog med tidigare *Kati*-forskare som Barbro Ståhle Sjönell och Edström, Lindgrens konstruktion av feminin identitet i *Kati*-böckerna (1950–53) och dessa böckers samspel med damtidningens kvinnovärld. Hennes slutsats är att *Kati*-svitens genreöverskridande narrativ, både kan förstås och förklaras när man tolkar det som en följd av att böckerna först publicerades som följetongsromaner i *Damernas Värld*.

Anette Almgren White visar i sin intermediala nyläsning av Björn Bergs bildframställning av Alma i Katthult, att han i sina illustrationer gör Alma tydligare inte bara i hennes roll som ömsint mor utan också i rollen av bondmora och pennförfattare. Almgren Whites studie tydliggör betydelsen av närstudier i Lindgrenböckernas illustrerande bildvärldar.

I en ekokritisk läsning av *Ronja Rövardotter* (1981) diskuterar Åsa Nilsson Skåve de underliggande värderingarna i förhållande till djur och natur med begreppen antropocentrism respektive ekocentrism. Hon visar hur romanen i skildringen av samspelet mellan människa, djur och natur omfattar båda perspektiven med medvetenhet om komplexiteten, och att Lindgren dessutom låter kön och ålder vara en del av problematiken. Nilsson Skåves läsning för vidare linjer som redan lagts ut av till exempel Edström och Maria Andersson i deras studier.

Med studien "Astrid Lindgrens fäder" tar Magnus Öhrn ett helhetsgrepp på författarskapet, där hans syfte är att "problematisera konstruktionen av pappan" (223) hos Lindgren. Med nya grepp från den norska studien *Fra farskapets historie i Norge* (2012) studerar Öhrn hur Lindgrens pappagestaltningar förhåller sig både till synen på fadern i fiktionens epok och till synen på faderns roll i tiden för verkets första publicering. Öhrn understryker att Lindgrens verk är sär-

skilt intressanta för en undersökning av detta slag då hon reagerar på fenomenet i samtiden. Studien visar att Lindgren i sin pappaskildring iscensätter en samtida modern fadersroll och att den lekande pappan uppträder genom hela författarskapet, något som Öhrn också konstaterar att tidigare Lindgrenforskning berört.

Martin Hellströms "En okänd text av Astrid Lindgren – För många syskon?" är problematisk. Titeln är missvisande då barnpjäsen inte tydligt går att tillskriva Lindgren. Det rör sig alltså inte om en okänd text av Lindgren utan om en barnpjäs som eventuellt skulle kunna vara skriven av henne på grund av att den hittats i Lindgrenarkivet på KB. Att barnpjäsen är skriven för Vår teater är tydligt. Hellström understryker återkommande att det är fyndplatsen som gör troligt att pjäsen är skriven av Lindgren. Han visar att den har drag gemensamma med andra pjäser skrivna av författaren för Vår teater. Man undrar hur texten framstår om Hellström också jämfört med andra pjäser skrivna för denna teater. Kanske är det faktum att de är skrivna för Vår teater som gör pjäserna lika? Hellström menar dock att "de korn av samstämmighet som ändå finns" (172) talar för att pjäsen är skriven av Lindgren trots att särpräglade kännetecken saknas. Studien visar främst hur vansklig attribution är.¹

"Astrid Lindgrens tänder" är Hellströms andra bidrag. Det handlar om några situationer i Lindgrens verk som involverar tänder, från *Pippi Långstrump* till *Emil i Lönneberga* (1963). Slutsatsen, efter att Hellström har tagit upp tandutdragning i *Emil*-böckerna (1963–70) och *Bullerby*-sviten (1946–52), besöket hos tandläkaren i *Barnen på Bråkmakargatan* (1958) och Pippis "friska, vita tänder", är att tandsituationen hos Astrid Lindgren huvudsakligen är narrativ och inte faktaorienterad, fastän textpartierna skulle kunna ges en sådan funktion. Artikelns syfte blir oklart, speciellt som det komparativa urvalet av informativa tandbarnböcker, med undantag för Thorbjørn Egners tandklassiker *Karius och Baktus* (1961), huvudsakligen är skrivna efter publiceringen av Lindgrens verk. *Emil*-böckerna utkommer visserligen först under 1960-talet, men Egners berättelse kan knappast ses som relevant för Linas tandvård, trots att den är orsakad av karamellätande. Dessutom tror jag att Pippis "friska, vita tänder" snarare alluderar på tidens reklamspråk än har med klass att göra, även om det naturligtvis vore omöjligt att förse henne med bruna sönderfräta tänder. Den här läsningen svarar inte mot bokens litteraturvetenskapliga intention, men den kan säkert ge uppslag till roligt klassrumsarbete.

Även om *Nya läsningar av Astrid Lindgrens författarskap* inte som helhet lever upp till förväntningen om "nya läsningar" eller nya forskningsgrepp, varierar den bilden av Lindgrens textvärld och sättet att närma sig den.

Kristin Hallberg
Fil. lic. i litteraturvetenskap
Stockholms universitet

1 Redaktionens anmärkning: Vid sin medverkan vid presentationen av 2015 års titlar i Svenska barnboksinstitutets skriftserie, meddelade Martin Hellström att den pjäs han skriver om i artikeln "En okänd pjäs av Astrid Lindgren - För många syskon?" inte är skriven av Astrid Lindgren. Pjäsen är i Lindgrenarkivet på KB katalogiserad under posten L230:4:3:1:1-2: Dramatiseringar av Astrid Lindgren och finns där i flera kopior, vilket är ett av Hellströms argument för att pjäsen är skriven av Lindgren. Men under hans pågående arbete med Barnbiblioteket Sagas pjäsvolymer har den rätta författaren hittats. *För många syskon?* är skriven av Albin Järmark och ingår i Widmark, Ulrika & Wranér, Signe H. (red.), *Barnteatern. Saml. 19, Festspelel och småstycken*, Svensk läraretidning, Stockholm, 1942.